

โครงการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพ ปี ๒๕๖๐

กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวด้วยการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP Seed)

๑. ความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ

ยุทธศาสตร์การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แผนงานส่งเสริมสินค้าด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร โครงการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพ ปี ๒๕๖๐

๒. หลักการและเหตุผล

ข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งในหลายมิติด้วยกัน ทั้งมิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติวัฒนธรรม มิติทางการเมือง และมิติด้านความมั่นคงทางอาหาร โดยปัจจุบันปีหนึ่งๆ มีชาวนาที่เพาะปลูกข้าวประมาณ ๓.๗ ล้านครัวเรือน (ร้อยละ ๖๕ ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด) หรือประมาณ ๑๕ ล้านคน มากเป็นอันดับหนึ่งของจำนวนเกษตรกรทั้งประเทศ ทำการปลูกข้าวประมาณปีละ ๘๐ ล้านไร่ (ฤดูนาปี ๖๕ ล้านไร่ และฤดูนาปรัง ๑๕ ล้านไร่) มากเป็นอันดับหนึ่งของพื้นที่ปลูกพืชทั้งหมดของประเทศเช่นกัน ให้ผลผลิตปีละประมาณ ๓๘ ล้านตันข้าวเปลือก (ฤดูนาปี ๒๘ ล้านตันข้าวเปลือก และฤดูนาปรัง ๑๐ ล้านตันข้าวเปลือก) ผลผลิตเฉลี่ย ๔๓๖ กิโลกรัม/ไร่ ขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ ๖๘๐ กิโลกรัมต่อไร่ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ผลผลิตข้าวไทยต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ เนื่องจาก การขาดแคลนระบบชลประทานที่ดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี จึงทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพผลผลิตไม่สม่ำเสมอ ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองหรือซื้อจากผู้รวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวในท้องถิ่น ซึ่งมีคุณภาพไม่เท่าที่ควร ในแต่ละปีจะมีการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวประมาณ ๑.๒ ล้านตัน (คำนวณจากอัตราเมล็ดพันธุ์ที่ ๑๕ กก./ไร่) แต่ภาครัฐสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้เพียงร้อยละ ๙.๒๒ ของความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ทั้งหมด ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้ เมล็ดพันธุ์ที่กรมการข้าวผลิตได้มีประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ตัน ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอื่นๆ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร ประมาณปีละ ๓๐๐,๐๐๐ ตัน และผู้ประกอบการ (เกษตรกร กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สหกรณ์การเกษตร และเอกชนทั่วไป) อีกประมาณปีละ ๓๐๐,๐๐๐ ตัน ศูนย์ข้าวชุมชนประมาณ ปีละ ๑๐๕,๐๐๐ ตัน

ในส่วนของผู้ประกอบการซึ่งปัจจุบันผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ปริมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ตัน/ปี นั้น ยังไม่มีหน่วยงานของรัฐเข้าไปให้ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ควบคุมกำกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และให้บริการตรวจสอบและรับรองเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (CCP) ของระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ดังนั้นเพื่อความมั่นใจของผู้ผลิตที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืชฯ ปี ๒๕๑๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ตลอดจนเพื่อความมั่นใจในคุณภาพสินค้าของเกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์ กรมการข้าวจึงเห็นสมควรดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพ ปี ๒๕๖๐ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพ ปี ๒๕๖๐ เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร และผู้ประกอบการเพื่อให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพและเป็นไปตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืชฯ ปี ๒๕๑๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต่อไป

๓. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- ๑ เพื่อพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของผู้ประกอบการ (กลุ่มเกษตรกร ศูนย์ข้าวชุมชน สหกรณ์การเกษตร สมาคม/ชมรมผู้ผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว และเอกชนทั่วไป) ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
- ๒ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวนาได้มีโอกาสใช้เมล็ดพันธุ์ดีที่มีคุณภาพอย่างพอเพียงจากการดำเนินงานรวบรวม/ผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวของผู้ประกอบการ

๔. ขอบเขตและเป้าหมายโครงการ

ผู้รวบรวม/ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของผู้ประกอบการ (กลุ่มเกษตรกร ศูนย์ข้าวชุมชน สหกรณ์การเกษตร สมาคม/ชมรมผู้ผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว และเอกชนทั่วไป) จำนวน ๑,๕๐๐ ราย พัฒนาระบบควบคุมภายในแบบกลุ่มสำหรับเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ ๗๐ กลุ่ม ผู้ประกอบการ จำนวน ๖๐ ราย ผลิตเมล็ดพันธุ์ดี ๑๕,๐๐๐ ตัน

๕. วิธีดำเนินการ

๕.๑ จัดทำคู่มือและสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้รวบรวม/ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของผู้ประกอบการ (กลุ่มเกษตรกร ศูนย์ข้าวชุมชน สหกรณ์การเกษตร สมาคม/ชมรมผู้ผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว และเอกชนทั่วไป) และเอกสารที่ใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆของเจ้าหน้าที่และผู้ตรวจประเมินภายนอก ได้แก่ เอกสารคู่มือการปฏิบัติเพื่อขอการรับรองระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ใบสมัครเข้าร่วมโครงการ แบบบันทึกการปฏิบัติงานต่างๆ

๕.๒ คัดเลือกเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และผู้ประกอบการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวเข้าร่วมโครงการ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว การดำเนินการคัดเลือก และรับสมัคร/คัดเลือกเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการที่สนใจเข้าร่วมโครงการฯ

๕.๓ สัมมนาโดยกองเมล็ดพันธุ์ข้าว/กองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์ ดำเนินการจัดสัมมนาเพื่อชี้แจงโครงการ และแนวทางการดำเนินงานให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เข้าร่วมโครงการรับทราบ และให้แนวทางการปฏิบัติงานสอดคล้อง และบรรลุเป้าหมายของโครงการฯ ที่ระบุไว้

๕.๔ พัฒนาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และผู้ประกอบการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว เจ้าหน้าที่/ผู้ช่วยนักวิชาการเกษตร ที่รับผิดชอบโครงการของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ดำเนินการจัดเวทีเรียนรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรฐาน มกษ.๔๔๐๖/๒๕๕๗ ให้แก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และผู้ประกอบการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดในมาตรฐานได้

๕.๕ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามหลักสูตรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ เจ้าหน้าที่/ผู้ช่วยนักวิชาการเกษตร ที่รับผิดชอบโครงการของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวดำเนินการติดตามการปฏิบัติของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และผู้ประกอบการ เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจ และประเมินความสามารถก่อนส่งเข้าสู่กระบวนการให้การรับรองของกรมการข้าว

๕.๖ รวบรวมและจัดส่งรายชื่อเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และผู้ประกอบการที่มีความพร้อม เจ้าหน้าที่ศูนย์/ผู้ช่วยนักวิชาการเกษตรรวบรวมรายชื่อเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการที่มีความพร้อมเข้าสู่ระบบการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว (มกษ.๔๔๐๖-๒๕๕๗) ของกองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์

๖. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ที่มีความพร้อมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๙ - กันยายน ๒๕๖๐ ในเขตภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๗. ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลาการดำเนินการ ๑ ปี เริ่มต้น ตุลาคม ๒๕๕๙ - กันยายน ๒๕๖๐

๘. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานหลัก กองตรวจสอบและรับรองมาตรฐานข้าว กองเมล็ดพันธุ์ข้าว
หน่วยงานสนับสนุน ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

๙. ตัวชี้วัด

๙.๑ ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ

๑. จำนวนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้รับการรับรองไม่น้อยกว่า ๑๕,๐๐๐ ตัน กระจายปลูกได้ในพื้นที่ ๑,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ (อัตราปลูกเฉลี่ยจากนาดำ/นาหว่าน ๑๕ ก.ก./ไร่) ได้ข้าวเปลือกคุณภาพดีเพิ่มขึ้น ๕๐๐,๐๐๐ ตัน (ที่ผลผลิตเฉลี่ย ๕๐๐ ก.ก./ไร่)

๒. จำนวนผู้รวบรวมเมล็ดพันธุ์เพื่อการค้าที่ได้รับการรับรอง ๔๘ ราย (ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐)

๓. จำนวนกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้รับการรับรอง ๕๖ กลุ่ม (ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐)

๔. จำนวนเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้รับการรับรอง ๘๐๐ ราย (ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐)

๙.๒ ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ

๑. เมล็ดพันธุ์ข้าวมีคุณภาพดีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีระบบการตรวจสอบและให้การรับรอง เป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากล

๒. กรมการข้าวมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการในการจ้างเหมาผู้ตรวจประเมินภายนอก (Outsource) ภาคเอกชนในการตรวจรับรองระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน

๑๐. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑๐.๑ ผู้ประกอบการและเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กลุ่มเกษตรกร ศูนย์ข้าวชุมชน สหกรณ์ การเกษตร สมาคม/ชมรมผู้ผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว และเอกชนทั่วไป) ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

๑๐.๒ ชาวนาได้มีโอกาสเข้าถึงและได้ใช้เมล็ดพันธุ์ดีที่มีคุณภาพดี อย่างพอเพียงจากการดำเนินงาน รวบรวม/ผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวของผู้ประกอบการ

๑๐.๓ ชาวนามีผลผลิตสูงขึ้น และผลผลิตข้าวเปลือกมีคุณภาพ ตรงตามมาตรฐาน จากการใช้เมล็ดพันธุ์ ดีจากโครงการฯ

๑๐.๔ ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และส่งผลต่อเนื่องให้ชุมชน เข้มแข็งขึ้น

๑๑. งบประมาณ

เป็นเงินทั้งสิ้น ๑๐,๒๕๐,๐๐๐ บาท (สิบล้านสองแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

๑๒. รายละเอียดค่าใช้จ่ายงบประมาณ

กิจกรรม/ขั้นตอน	รายละเอียด (ตัวคุณ)	หน่วย นับ	เป้าหมาย	ค่าใช้จ่าย (บาท)	งบประมาณ (ล้านบาท)	หน่วยงาน
๑)ประชุมสัมมนา						กรข./กมข.
- สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการฯ		คน	๕๐	๗,๕๐๐	๐.๓๗๕	
๒) พัฒนาเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร และผู้ประกอบการเพื่อเข้าสู่การ ตรวจรับรองมาตรฐานฯ						
- พัฒนาเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	๑,๕๐๐ ราย x ๒,๕๐๐ บาท/แปลง	แปลง	๒,๕๐๐	๑,๕๐๐	๓.๗๕๐	
- พัฒนาสถานที่รวบรวม คัดบรรจุ เมล็ดพันธุ์ข้าว	๖๐ แห่ง x ๒๐,๐๐๐ บาท/แห่ง	แห่ง	๒๐,๐๐๐	๖๐	๑.๒๐๐	
- พัฒนาระบบควบคุมภายในแบบกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	๗๐ กลุ่ม x ๔๐,๐๐๐ บาท/กลุ่ม	กลุ่ม	๖๐,๐๐๐	๗๐	๔.๒๐๐	
๓) จัดทำคู่มือเพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	๒,๕๐๐ ชุด x ๒๐๐ บาท/ชุด	ชุด	๒๐๐	๒,๕๐๐	๐.๕๐๐	
รวมทั้งสิ้น					๑๐.๐๒๕	